

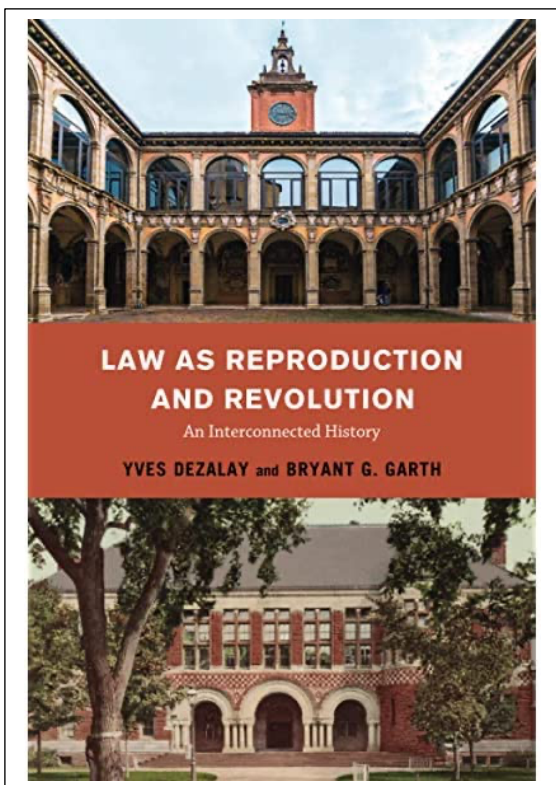
Lov som reproduktion og revolution

Anmeldelse af Ole Hammerslev

Yves Dezalay og Bryant Garth, *Law as Reproduction and Revolution: An Interconnected history*. University of California Press, 2021.

To af retssociologiens sværvægttere, Yves Dezalay og Bryant Garth, har endelig publiceret en længe ventet bog, ”Law as Reproduction and Revolution: An Interconnected history” (Dezalay and Garth 2021, se også Dezalay and Garth 2022), der endnu engang fokuserer på jurister og deres rolle i stats- og markedstransformationer. Denne gang kaster de sig ud i et teoretisk og metodologisk ambitiøst projekt for at forstå og forklare, hvordan neoliberalisme set som en form for amerikansk-inspireret modernisme formår at sprede sig til Asien og udfordre nationale gamle eliter (”legal oligarks”).

Dezalay og Garths indgang er at undersøge, hvordan store advokathuse (en amerikansk opfindelse) og juridiske uddannelser efter amerikansk model formår at sprede sig til Asien og hermed understøtte udbredelsen af neoliberalisme. De tager hermed (igen) udfordringen op fra Weber og forsøger at svare på, hvordan den globale kapitalisme opstår og udbredes til forskellige dele af verden. Jurister er inden for denne tradition – som også Weber (1978) påpegede – anset for gennem historien at være helt centrale for

statsorganisering, skabelse af markeder og for administrationen af retten – man kan ligefrem sige at den moderne stats sprog er rettens sprog og jurister er langt hen ad vejen statens forvaltere og fortolkere heraf.

Om forfatterne og deres tidligere værker

Yves Dezalay er Emeritus Director of Research, Centre National de la Recherche Scientifique og har både studeret under og arbejdet sammen med Bourdieu. Dezalay har fortalt, at han foretog mere end 100 interviews til Bourdieus *The State Nobility* (1996b, se således Hammerslev and Arnholtz Hansen 2009, 15). Bryant Garth er Distinguished Professor Emeritus, University of California, Irvine School of Law. Han er uddannet jurist ved Stanford og har en Ph.d.-grad fra European University Institute, Florence. Sammen har de anvendt og udviklet Bourdieus sociologiske værktøjer til at undersøge skabelsen af transnationale retlige felter og sammenhænge mellem nationale retlige felter – altid på grænsen af økonomiske felter og i sammenhæng med felter for statsmagt (som de kalder det). Deres bøger er nogle af de mest banebrydende retssociologiske værker (om deres samarbejde, se Halliday and Schmidt 2009) og rækker langt ud over retssociologien, hvis man ønsker at forstå globaliseringsprocesser, skabelsen af transnationale rum og ændringer i nationale magthierarkier, der gennem historien ofte er i sammenhæng med historiske strukturelle processer og i relation med transnationale strategier og cirkulationer af ekspertise.

Deres første bog *Dealing in Virtue: International Commercial Arbitration and the Construction of a Transnational Legal Order* (Dezalay and Garth 1996, en del af bogens analyse kan læses i artiklen: Dezalay and Garth 1995) undersøgte fremkomsten af et særdeles symbolsk og økonomisk lukrativt transnationalt felt for virksomhedsvoldgift. Ved at interviewe op mod 300 aktører om deres livsbaner og begrundelser for deres livsvalg illustrerer Dezalay og Garth, hvordan voldgiftdommerne på den ene side ændredes fra at være europæiske honoratiores med social og kulturel kapital til at være amerikanske unge teknokratiske jurister. Samtidig ændres feltet til at blive mere baseret på regler og procedurer. Bogen var bl.a. et opgør med den dominerende del af globaliseringsforskningen, der så globalisering som en uundgåelig proces uden aktører. Dezalay og Garth formåede med deres tilgang at påvise, hvordan global kapitalisme i høj grad blev medieret af elitejurister fra dominerende lande, og særligt i de senere år af amerikanske jurister. I sit forord til bogen fremhævede Bourdieu (1996a) studiet for dets anvendelse af feltbegrebet som værktøj til at overskride spontane og prækonstruerede termer som ”globalisering” med systematiske og empiriske studier af internationaliseringsprocesser, der sker via specifikke aktører i specifikke sociale rum.

I deres *The Internationalization of Palaces War: Lawyers, Economists, and the Contest to Transform Latin American States* (Dezalay and Garth 2002) illustrerer de – igen via den Bourdieuske sociologiske værktøjskasse og gennem mere end 300 interviews – hvordan globalisering fungerer i praksis. De påviser, hvordan ret og juridisk ekspertise siden anden verdenskrig har været brugt i importstrategier for at ændre retlige hierarkier, økonomier og stater i Latin- og Sydamerika (Mexico, Chile, Argentina og Brasilien). Men på grund af forskelle i nationale retlige felter og felter for statsmagt sker importen forskelligt og får forskellige udfald. Retlige og økonomiske ideer (som menneskerettigheder og neoliberale

økonomiske ideer) og ekspertise produceres og eksporteres fra USA og importeres i Latin- og Sydamerika via forskellige aktører som universitetsansatte, advokatkontorer, tænketanke, filantropiske fonde og regeringer. Ud over de klassiske Bourdieuske værktøjer som felt og kapital benytter Dezalay og Garth i høj grad også forståelsen om, at ideer og ekspertise ikke rejser i tomme rum, men at der altid er aktører bag disse eksport-/importstrategier, og at sådanne cirkulationer (Bourdieu and Wacquant 2005) må forstås i relation til bagvedliggende historiske magtkampe.

I deres efterfølgende bog, *Asian Legal Revivals: Lawyers in the Shadow of Empire*, undersøger Dezalay and Garth (2010) på baggrund af mere end 150 interview, hvordan jurister og jura får markant stigende indflydelse i Syd- og Sydøstasien (som Indien, Indonesien, Malaysia, Filippinerne, Singapore og Sydkorea). Men som de påviser, kan den retlige transformation via eksport- og importstrategier kun forstås via de asiatiske landes kolonihistorie, der dannede mulighedsbetingelserne for nutidens reproduktion og transformation. Landenes nationale juridiske eliter var væsentlige aktører i transformationsprocesserne mod uafhængighed.

Law as Reproduction and Revolution: An Interconnected history

Denne nye udgivelse bygger videre på, udvikler og ekspliciterer deres banebrydende tilgang og tidligere fund og baserer sig herudover på mere end 60 nye interview (s. ix) og inddrager nye teoretiske og historiske værktøjer. Formålet med bogen er at undersøge, hvordan den globale kapitalisme og neolibérale økonomi er gået hånd i hånd med en ny ”retlig revolution”: Den hastige spredning af store advokathuse (corporate law firms) – som nævnt en amerikansk opfindelse – i verdens vigtigste hovedstæder og senere ændringer af juridiske uddannelser modelleret efter amerikansk forbillede og med fokus på at kvalificere kandidaterne til at arbejde for de store advokathuse. I Dezalay og Garths optik bygger denne retlige revolution på en form for meritokrati, der kan benyttes mod etablerede juridiske eliter, der har etableret sig på baggrund af familiemæssig kapital. Denne udvikling er tydelig i de dominerende lande i Asien, herunder Kina, Hong Kong, Indien, Japan og Sydkorea. Bogen undersøger denne retlige revolution og hvordan den udspiller sig forskelligt i disse lande og viser, hvordan den retlige revolution både udfordrer og reproducerer eksisterende retlige hierarkier. Som i deres andre bøger illustrerer Dezalay og Garth, hvordan meritokrati er relateret til social og økonomisk kapital på tværs af tid og rum. Reproduktion af eliter kræver, at man fra fødslen disponeres til at indtræde i elitepositioner og bliver uddannet ved et af de relative få eliteuniversiteter, der giver adgang til partnerskaber i de store advokathuse. Dezalay og Garths hypotese er, at sådanne reproduktionsstrategier kan trækkes tilbage til selve skabelsen af den juridiske profession ved Universitetet i Bologna i middelalderen: ”The top rewards of law practice have always gone primarily to a handful of individuals with strong family connections, access to substantial resources to support long years of study away from home, and expertise in cosmopolitan legal knowledge...”. (s. 4) Dog er sådanne processer hverken lineære eller ensartede; de er fulde af modsætninger og afveje, delvist på grund af at eliten har strategier for at beskytte sine positioner mod nytillkommere.

For at undersøge disse historiske formationer og sammenhænge bygger bogen udover de sociologiske værktøjer fra den Bourdieuske værktøjskasse også på retshistorikeren Bergmans begreb ”retlig revolution” (Berman 1983; 2003) for at forstå disse forandrings dynamikker. Retlige revolutioner er kendetegnet ved at nyttilkommere udfordrer den etablerede juridiske elite, som ikke har formået at reinvestere i retlig lærdom. Nyttilkommerne kombinerer deres meritokratiske og retlige lærdom i angreb på den etablerede juridiske elite: ”at times, their legal theories gain salience as these ’rebels’ forge links with emerging political groups that are also rising against the status quo.” (s. 4f.) Disse strategier kan relatere sig til imperial magt, som skaber muligheder for at udfordre lokale retlige og politiske eliter. Men det er ikke naturgivent, at de store advokathuse succesfuldt kunne eksporteres til lande uden for USA; denne succes bygger på de nationale retlige felters og magt-felters strukturer i de importerende lande. ”Success in transforming a legal field, which includes carving out a credible role for corporate law firms, requires actors and processes best depicted as legal revolutions challenging the existing legal oligarchies.” (s. 7) Men som Dezalay og Garth påviser, forstyrrede de store advokathuse de relativt stabile strukturer gennem en to-trinsproces afhængig af den lokale kontekst. De store advokathuse stod først udenfor hovedparten af de lokale juridiske eliter, som ikke så mulighederne i den potentielle efterspørgsel, som den amerikanske form for globalisering medførte. De store advokathuse fandt dog via entreprenører forskellige måder at tiltrække lokale eliter og blive anerkendt. Andet stadie var, når entreprenører forsøgte at remodellere juridiske uddannelser, så de afspejlede ”corporate practice”. (s.7) Entreprenørerne bag ”globaliseringen af juridiske uddannelser” ville modernisere (dvs. amerikanisere) andre landes institutionelle modeller og pædagogiske metoder, herunder skabe juridiske overbygninger, fokusere mere på ”legal clinics” og eksperimenterende læring som fx Harvards sokratiske metode.¹ Entreprenørerne selv, hvor mange var uddannet i USA, brugte deres internationale/amerikanske juridiske kapital til at promovere universitetsuddannelser, der er skabt efter amerikanske (internationale) standarder. Juridiske uddannelser blev derfor omdrejningspunkt for den retlige revolution, der skaber en helt central position for de store advokathuse i de retlige hierarkier, hvor den amerikanske model ofte udfordrer de etablerede eliter baseret på familiemæssig og kvasi-familiemæssig kapital. For at forstå den nye retlige revolution, argumenterer Dezalay og Garth, er det væsentligt at se, at den reflekterer strukturer og processer, der er historisk betinget.

Bogen er inddelt i fire dele, hvor de tre sidste dele omhandler tre perioder af retlige revolutioner. Bogens første del består af introduktionen. Anden del består af et kapitel om deres teoretiske tilgang (kap. 2) og et kapitel (kap. 3) der følger juridiske uddannelsers ”lange historie” tilbage til Bologna, britiske og tyske juridiske stats- og retlige modeller, der senere på forskellig vis blev eksporteret til Syd- og Sydøstasien via kolonialismen. Kapitel 2 uddyber Bergmans begreber og Bourdieus værktøjer og forklarer, hvordan det er muligt at forstå historiske og sammenhængende processer på tværs af tid og rum. Hele formålet er, ifølge Dezalay og Garth, at de interrelaterede historiske retlige revolutioner må forstås som sådanne – og til det kræves fleksible sociologiske og historiske værktøjer, der kan rumme forskellige virkeligheder på tværs af tid og rum. Med andre ord er det vanskeligt at forstå udviklingen i tidligere kolonier i dag, hvis man ikke ser samtiden i sammenhæng

med landenes koloniale historier. Kapitel 3 følger dannelsen af europæiske juridiske eliter tilbage til middelalderens juridiske fakultet i Bologna. Fokus er på, hvordan denne eliteformation fik betydning særligt på det europæiske kontinent, hvor juridiske fakulteter manifesterede den akademiske kapital som en afspejling af middelalderens uddannelse i Bologna. På den anden side investerede kosmopolitiske eliter i England ikke i akademisk kapital, men udviklede den juridiske stand via ”mesterlære” og familiemæssig kapital. Dette blev grundlaget bag forskellen på ”common law” i England og ”civil law” i kontinental Europa (som også Weber (1978) beskrev). Til forskel fra anden forskning rammesætter historien dog Dezalay og Garths forståelse af de efterfølgende handlemuligheder for de juridiske eliter i specifikke historiske kampe. Dvs. i de lande, som de studerer, eksporteres de engelske og tyske stats- og retlige modeller under kolonialismen til kolonistaterne: Kina og Japan importerer den tyske model, mens Hong Kong og Indien formes af den britiske kolonialisme. Dog bliver de importeret forskelligt i relation til processer i nationale magtfelter, således at de ikke afspejler de vestlige modeller fuldstændigt.

Del tre (kap. 4 og 5) omhandler en anden periode, hvor USA stempler ind som hovedaktør på den internationale scene og bliver hovedpromotor for den seneste retlige revolution. Amerikanske modeller for juridiske uddannelser og for at opbygge store advokathuse blev en eksportvare. Men i modsætning til fx 1960ernes og 70ernes ”law and development movement” (Dezalay and Garth 2002; Gardner 1980; Hammerslev 2015; Trubek and Galanter 1974; Trubek and Santos 2006) består den nye retlige revolution ikke i en mere eller mindre bevidst eksport, selvom den bygger på historien, men derimod mere som en import, hvor importørerne udnytter det nye globale marked. Disse importører kan udnytte den legitimitet, der er indlejret i amerikanske tilgange til retten i deres kamp mod etablerede eliter. Kapitel fire illustrerer, hvordan det retlige felt i USA ændrede sig og skabte muligheder for en retlig revolution. Med ændringer ved Harvard Law School udvidedes produktionen af Wall Street advokater, der var essentiel for legitimeringen af de store advokathuse, der byggede på en blanding af social og meritokratisk kapital. De store advokathuse legitimeredes i toppen af det retlige hierarki og sikrede et stort udbud af jurister, der var kvalificeret til at rådgive virksomheder, hvilket igen muliggjorde en samtidig ekspansion af behovet for retlige ydelser. Kapitel fem uddyber, hvordan den relativt lette adgang til den juridiske profession i USA muliggjorde, at de store advokathuse kunne udvikles og transformere sig i takt med forskellige statstransformationer og neo-liberalisme. Den globale kapitalismes udvikling blev ledet af økonomien, men ”came with and gained strength from the diffusion of corporate law firms – often in tandem with investment banks. Legal entrepreneurs found a propitious climate for promoting the formation of such law firms in many different settings outside the United States.” (s. 10)

Del fire (kap. 6-10) diskuterer den tredje periode via en række asiatiske casestudier, hvor den amerikanske model på forskellige måder forsøgte implementeret afhængig af de nationale magtfelter. Casestudierne illustrerer også, hvordan der sker en fortsættelse af de monopolistiske strategier af lokale retlige eliter, produceret af koloniale processer, og hænger sammen med social og familiemæssig kapital – og hvordan en lille elitær gruppe af juridiske uddannelsesinstitutioner spiller centrale roller både i produktionen og reproduktionen af de juridiske eliter og den retlige revolution. Kapitel 6 fokuserer på Indien, hvor

der er ”much evidence of the legal revolution” (s. 10), bl.a. via amerikansk-orienterede (og finansierede, se fx s. 105) juridiske uddannelsesinstitutioner og en udbredelse af store advokathuse, men hvor denne udvikling møder modstand fra en ”strongly entrenched legal oligarchy comprised of the grand advocates and high judiciary”. Kapitel 7 fokuserer på Hong Kong som også er tidligere britisk koloni, men som har en radikalt anden udvikling, idet Hong Kong hurtigt tilpassede sig den neoliberale globale økonomi og Kinas stigende magt. Kapitel 8 sammenligner Sydkorea og Japan, hvor deres fælles kolonihistorie får betydning for den nutidige retlige revolution. Begge lande er påvirket af den retlige revolution, men særligt i Sydkorea var der stærke kræfter, der formåede at importere den amerikanske model for juridiske uddannelser og også skabe adgang til ”the magic cirkel of corporate law firms” (s. 11). Kapitel ni omhandler Kina, hvis historie er radikalt anderledes end de andre landes. Kina har en etableret juridisk internationaliseret elite, der går langt tilbage i tiden, og som spillede en stor rolle under de forskellige kinesiske styreformere. I dag uddannes mange fra den kinesiske elite i USA og dominerer den absolutte elite også i de store kinesiske advokathuse og i store virksomheder.

Sammenfatning

Som det forhåbentligt fremgår, er bogen ekstrem ambitiøs både i forhold til at skabe en ny tilgang til at undersøge og forstå udbredelsen af store advokathuse og specifikke amerikanske modeller for juridiske uddannelser, der understøtter den globale kapitalisme i Asien – men historien kunne også have været fortalt fra Afrika og Latin- og Sydamerika (Abel et al. 2020; 2022). Det er et originalt værk, som udvikler og fusionerer forskellige samfundsvidenskabelige traditioner til en unik analytisk ramme, som bliver brugt til at illustrere, hvordan retlige felter og felter for statsmagt globalt har udviklet sig i sammenhæng med hinanden gennem historien fra middelalderen til i dag. Bogen udvikler komparativ sociologi, retssociologi, sociologi om den juridiske profession, retshistorie, koloniale studier etc. og giver et udkast til en ny form for Bourdieusk tilgang til studiet af forskellige inter-relaterede felter gennem tid og rum. Det giver næsten sig selv, som Dezalay og Garth også selv anerkender i afsnittet ”Some observations on method and terminology” og i konklusionen, at en analyse, der forsøger at dække så omfattende retlige revolutioner i sammenhængende tid og rum, bliver noget generaliserende. Når – som de også anerkender – eliter skifter over tid, transformerer deres udtryk og kapitalformer sig, og når begreber som stat, jurister, ret og neoliberalisme etc. i sig selv er flydende og omdiskuterede, kan analyserne til tider virke forsimplede og forregnede. Læser man med forfatterne, er det på sin vis her, at deres udvikling af Bourdieus sociologiske værktøjer kommer til deres fulde ret, da de netop – via deres åbenhed og relationelle tilgang – formår at fange omskifteligheder, kontinuiteter, produktion og reproduktion af forskellige former for eliter, magt, stat, jurister og ret. På den vis er bogen lige så interessant læst som en (rets)sociologisk tilgang til at undersøge globale sammenhænge, som den er interessant rent empirisk.

Noter

- ¹ ”Legal clinics” spreder sig hastigt på globalt plan, se således (Wilson 2017; 2018; Hammerslev 2022).

Referencer

- Abel, Richard L., Ole Hammerslev, Hilary Sommerlad, and Ulrike Schultz. 2020. *Lawyers in 21st-Century Societies. Vol. 1: National Reports*. Oxford: Hart Publishing.
- Abel, Richard L., Hilary Sommerlad, Ole Hammerslev, and Ulrike Schultz. 2022. *Lawyers in 21st-Century Societies. Vol. 2: Comparisons and Theories*. Oxford: Hart Publishing.
- Berman, Harold J. 1983. *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Berman, Harold J. 2003. *Law and Revolution II. The Impact of the Protestant Reformations on the Western Legal Tradition*. Cambridge, MA Belknap Press of Harvard University Press.
- Bourdieu, Pierre. 1996a. “Foreword.” In *Dealing in Virtue: International Commercial Arbitration and the Construction of a Transnational Legal Order*, edited by Yves Dezalay and Bryant G. Garth, vii-viii. Chicago: University of Chicago Press.
- Bourdieu, Pierre. 1996b. *The State Nobility. Elite Schools in the Field of Power*. Cambridge: Policy Press.
- Bourdieu, Pierre, and Loïc Wacquant. 2005. “The Cunning of Imperialist Reason.” In *Pierre Bourdieu and Democratic Politics*, edited by Loïc Wacquant. Cambridge: Polity Press.
- Dezalay, Yves, and Bryant Garth. 1995. “Merchants of Law as Moral Entrepreneurs: Constructing International Justice from the Competition for Transnational Business Disputes.” *Law & Society Review* 29 (1):27-64.
- Dezalay, Yves, and Bryant G. Garth. 1996. *Dealing in Virtue. International Commercial Arbitration and the Construction of a Transnational Legal Order*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dezalay, Yves, and Bryant G. Garth. 2002. *The Internationalization of Palaces War: Lawyers, Economists, and the Contest to Transform Latin American States*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dezalay, Yves, and Bryant G. Garth. 2010. *Asian Legal Revivals: Lawyers in the Shadow of Empire*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dezalay, Yves, and Bryant G. Garth. 2021. *Law as Reproduction and Revolution: An Interconnected History*. California: University of California Press.
- Dezalay, Yves, and Bryant G. Garth. 2022. “Law as Reproduction and Revolution: An Interconnected History of the Internationalisation of National Legal Hierarchies.” In *Lawyers in 21st-Century Societies : Vol. 2: Comparisons and Theories*, edited by Richard L. Abel, Hilary Sommerlad, Ole Hammerslev and Ulrike Schultz, 569-590. Oxford: Hart Publishing.

- Gardner, James A. 1980. *Legal Imperialism: American Lawyers and Foreign Aid in Latin America*. Madison: The University of Wisconsin Press.
- Halliday, Simon, and Patrick Schmidt. 2009. *Conducting Law and Society Research: Reflections on Methods and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hammerslev, Ole. 2015. "Reforming the Bulgarian State of Knowledge: Legal Expertise as a Resource in Modelling States." *Journal of European Integration* 37 (2):247-262.
- Hammerslev, Ole. 2022. "Globalisation and Education: Reconfigurations in Location, Scale, Form and Content." In *Lawyers in 21st-Century Societies, Vol. 2: Comparisons and Theories*, edited by Richard L. Abel, H. Sommerlad, Ole Hammerslev and Ulrike Schultz, 253–270. Oxford Hart Publishing.
- Hammerslev, Ole, and Jens Arnholtz Hansen. 2009. "Indledning: Bourdieus reflektive sociologi i praksis." In *Refleksiv sociologi i praksis: Empiriske undersøgelser inspireret af Pierre Bourdieu*, edited by Ole Hammerslev, Jens Arnholtz Hansen and Ida Willig, 11-34. København: Hans Reitzels Forlag.
- Trubek, David M, and Marc Galanter. 1974. "Scholars in Self-Estrangement: Some Reflections on the Crisis in Law and Development Studies in the United States." *Wisconsin Law Review*: 1062-1102.
- Trubek, David M, and Alvaro Santos. 2006. *The New Law and Economic Development: A Critical Appraisal*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weber, Max. 1978. *Economy and Society*. Berkeley: University of California Press. Reprint, In File.
- Wilson, Richard J. 2017. *The Global Evolution of Clinical Legal Education: More than a Method*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilson, Richard J. 2018. "Legal Aid and Clinical Legal Education in Europe and the USA: Are They Compatible?" In *Outsourcing Legal Aid in the Nordic Welfare States*, edited by Ole Hammerslev and Olaf Halvorsen Rønning, 263-285. London: Palgrave.